



# เรื่องคดีของฝรั่งเข้ามาเมืองไทย

ของ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ทรงแสดงที่บางกอกอยู่ในติดคดี

เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๘



ม.ร.ว. หญิง รสลิน คัคณางค์

พิมพ์สนองพระคุณคุณย่า หม่อมสุน คัคณางค์ ณ อยุธยา

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๓



๗๐  
เกศาคีรี

ในหน้าปก พระนามของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ควร  
 เป็น สัมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ.





หม่อมส่น คัคณางค์ ณ อยุธยา  
เมื่ออายุ 28 ปี



## เรื่องคติของฝรั่งเข้ามาเมืองไทย

๑. คติต่างประเทศ (Foreign Culture) ที่มาถึงประเทศสยาม  
มาแต่ก่อนเคยก่อนประเทศอื่นช้านาน ชาวสยามได้รับศาสนา  
(Religion) ศิลปะ (Art) ศาสตร์ (Science) และอักษร (Writing)  
มาจากอินเดียทางหน

๒. ในแหลมอินโดจีนนคติต่างประเทศเหมือนจะนับถือแต่คติ  
อินเดียมาจนกระทั่งอินเดียตกอยู่ในอำนาจพวกถือศาสนาอิสลาม  
ตั้งแต่ ค.ศ. ที่ ๑๓ ในสมัยนั้นประจวบประเทศจีนถูกพวกมองโกล  
(Mongol) มาตีเมือง มพวกจีนหลบหนีเข้ามากมาทางตะวันตก มา  
อาศัยอยู่ในประเทศเขมรและสยามเป็นอันมาก แล้วพระเจ้า  
แผ่นดินในราชวงศ์หยวน (The Emperor of Yuan dynasty) ให้มา  
ทำทางไมตรีเมื่อ ค.ศ. ๑๒๘๒ ประเทศสยามจึงเริ่มสมาคม  
(Relations) และค้าขาย (Trade) กับจีน คติจีนจึงเริ่มเจริญใน  
ประเทศสยามแต่นั้นเป็นต้นมา

๓. ชาวยุโรปนั้น นอกจากคนกล้าเที่ยวเตร่ทาง (adventurous  
travellers) เช่นมาโคโปโล พวกโปรตุเกสได้มาถึงประเทศสยาม  
ก่อนชาติอื่น โปรตุเกสมาขอทำทางไมตรี และได้รับอนุญาต



ให้มาค้าขายในประเทศสยาม เมื่อ ค.ศ. ๑๕๓๓      ๑๕๔๔  
 โปรตุเกศเข้ามาตั้งค้าขายอยู่ที่พระนครศรีอยุธยา      ๑๕๔๕  
 ๑๕๓๘ พระเจ้าแผ่นดินสยามเสด็จไปรบกับพม่าที่ปลายแดน      ๑๕๕๕  
 พวกโปรตุเกศประมาณ ๓๐๐ คนอาศัยเข้ากองทัพหลวงไปช่วยรบ-  
 พม่าด้วย      ครั้นไทยมีชัยชนะ      พระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่ง  
 พระราชทานบำเหน็จความชอบ      ยกตนตาบดหนึ่ง      ริมแม่น้ำ  
 ทางฝั่งตะวันตกข้างใต้กรุงศรีอยุธยา      ให้พวกโปรตุเกศตั้งปวงตั้ง  
 บ้านเรือน      และพระราชทานอนุญาตให้สร้างวัดถอด้านาคฤศตั้ง  
 ตามชอบใจ      ชาวยุโรปและด้านาคฤศตั้งจึงนับว่าแรกมาตั้งใน  
 สยามประเทศเมื่อศตวรรษที่ ๑๖ แห่งคฤศศก

๕. ชาวยุโรปแรกมาอยู่ในประเทศสยาม มีแต่โปรตุเกศชาติ  
 เดียวตลอดเวลาเกือบร้อยปี      แต่ไทยเรียกว่า "ฝรั่ง" ตามอย่าง  
 พวกชาวอินเดียซึ่งเรียกชาวยุโรปไม่ว่าชาติใดๆ ว่า "ฝรั่งค์"  
 ไทยจึงเรียกว่า "ฝรั่ง"      ทั้งชาวยุโรปและอเมริกามาจนทุก  
 วัน      ก็ทรงพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ประสงค์จะปลูก (plant) ด้านนา  
 คฤศตั้งและคนโปรตุเกศ (Portuguese Colony) ให้มีประจำ (per-  
 manently) ตามเมืองในประเทศตะวันออกที่โปรตุเกศได้มาตั้งค้าขาย  
 หรือมาตั้งเป็นเมืองขึ้นให้ทุกแห่งจึงออกหนุน (encourage) ให้พวก



โปรตุเกสทำการสมรสกับหญิงชาวประเทศนั้น ๆ เมื่อเกิดลูกหลาน  
 ก็นั่งสอนฝึกหัดให้ถือศาสนา และประเพณีขนบธรรมเนียม เช่น  
 โปรตุเกส อัครยเหตุนี้ จึงมีเชื้อสายโปรตุเกสแพร่หลายสืบต่อมา  
 ผิดกับชาวยุโรปชาติอื่น ๆ ซึ่งออกมายังประเทศตะวันออกในภาย  
 หัดนี้ ยังมีพวกเชื้อสายโปรตุเกสอยู่ทั้งในอินเดีย ในลังกาและใน  
 ประเทศสยามจนทุกวันนี้ ยังคงถือศาสนาโรมันคาทอลิก และ  
 บางคนยังรักษาโปรตุเกสบ้าง แต่อย่างอนเหมื่อนกับชาวต่าง  
 ประเทศเสียโดยมาก

๕. ก็เมื่อโปรตุเกสเข้ามาอยู่ในประเทศสยามแต่ชาติเดิยอน  
 ชาวประเทศทางตะวันออกยังมีใครรู้จักใช้ปืนไฟ ประจวบเวลาเกิด  
 มหายทศสงครามในระหว่างไทยกับพม่า เวียนรบกันอยู่กว่า ๕๐ ปี  
 ในสมัยนั้นปรากฏว่า โปรตุเกสได้นำวิชาความรู้ของชาวยุโรปเข้า  
 มาเป็นประโยชน์แก่ประเทศสยามหลายอย่าง อย่าง ๑ คือทำปืนไฟ  
 (making firearms) ทำได้จนสามารถส่งไปให้ญี่ปุ่นเมื่อต้นศตวรรษ  
 ที่ ๑๗ แห่งศตศักราช มีจดหมายเหตุปรากฏอยู่ว่า เมื่อศตศักราช  
 ๑๖๐๖ โชกุนมอักษรสืบเสาะเข้ามาชมบนทไทยทำ และทอดชอบน  
 ต่อพระเจ้าแผ่นดินสยามออกดงน อีกอย่าง ๑ โปรตุเกสได้มาให้แบบ  
 แผนผังบ้อมปราการต่อสู้ปืนไฟ (Fortifications against firearms)



ยังมีปรากฏอยู่ที่พระนครศรีอยุธยา และที่เมืองสุวรรณภูมิ เมือง  
 สุโขทัยจนบัดนี้ ออกอย่างหนึ่งมาผูกหัดวิชาปืนไฟในยุทธสงคราม  
 (the use of firearms in war-fare) แต่อย่างหนึ่ง จะว่าเป็น  
 ประโยชน์แก่ไทยที่เดียวว่าไม่ได้ ด้วยโปรตุเกสช่วยทั้งไทยและพม่า  
 พวกโปรตุเกสจะได้นำความรู้วิชาอย่างใดมาซึ่งประเทศสยามอีกบ้าง  
 ทราบไม่ได้แน่ แต่การส่งสอนด้านนาศัตถ์ตงนั้น หาปรากฏว่าไทยได้  
 รับถือไม่

๖. ชาวยุโรปชาติอนเรมมาทางไมตรี และมาค้าขายใน  
 สยามประเทศเมื่อศตวรรษที่ ๑๗ แห่งคริสต์ศักราชหลายชาติ คือพวก  
 ฮอลันดามาเมื่อคริสต์ศักราช ๑๖๐๔ พวกอังกฤษมาเมื่อคริสต์ศักราช ๑๖๑๒  
 พวกเดนมาร์กมาเมื่อคริสต์ศักราช ๑๖๒๑ แต่พวกเดนมาร์กมาค้าขายเพียงที่เมือง  
 มะริด ไม่ได้เข้ามาตั้งห้างถึงที่กรุงศรีอยุธยาเหมือนพวกฮอลันดา  
 และอังกฤษ สองชาตินี้ถือด้านนาศัตถ์โปรตุเกสต้นตอ ไม่เกี่ยวข้อง  
 แก่การส่งสอนด้านนาศัตถ์เหมือนพวกโปรตุเกส ทำแต่การค้าขาย  
 เป็นสำคัญ ปรากฏว่าพวกฮอลันดาได้นำวิชาต่อเรือกำปั่นเข้ามา  
 ให้ประเทศนี้ ส่วนพวกอังกฤษนั้นได้เข้ามาบรรณาการเดิรเรือทะเล  
 ของไทยมากด้วยกัน เห็นจะได้นำวิชาเดิรเรือเข้ามาสอนในประเทศ  
 สยามในสมัยท้าวทองกีบม้า พวกสะเปะนักได้มาถึงประเทศสยาม แต่



มิได้เป็นไมตรีกันยดยาว เหตุเพราะพวกสะเปะไปช่วยชาวกัมพูชา  
ซึ่งเป็นขบถต่อประเทศสยามในสมัยนั้น

๗. ถึงตอนปลายศตวรรษที่ ๑๗ เมื่อกฤศศักดิ์ ๑๖๖๒ พวก  
ฝรั่งเค้สมาถึงประเทศสยามอกชาติหนึ่ง เหตุที่พวกฝรั่งเค้สมายัง  
สยามประเทศนี้ ผิดกับพวกฮอลันดาและอังกฤษ ดุวยเกิดแต่พระเจ้า  
หลุยส์ที่ ๑๔ บำรุงศาสนาโรมันคาทอลิกในยุโรป ประสงค์จะพินศาสนา  
คฤศตงให้รุ่งเรืองทางประเทศตะวันออก เหมือนอย่างเมอกรงพวก  
โปรตุเกศที่ยังมอานาจ จึงแต่งพวกบาดหลวงให้ออกมาตรวจตราว่า  
จะควรทำอย่างไรดี พวกบาดหลวงเดรบกมาทางประเทศชเวีย  
เปอรเซย อินเดย ตลอดจนมาถึงประเทศสยามนี้ เห็นว่าในประเทศ  
อินทไคผานมา พวกฮอลันดามมอานาจปกครองบ้านเมืองมกกดกน  
ศาสนาอิน แต่สยามประเทศถือพระพุทธรศาสนาอินมคคไม่เบียดเบียน  
ศาสนาอิน อกประการ ๑ เห็นว่าประเทศสยามอยู่ระหว่างอินเดยกับ  
เมืองจีน มีพวกชาวประเทศต่าง ๆ ทางตะวันออกมาค้าขายและ  
อาศรัยอยเกอบจะทุกชาติ ถาตงสอนศาสนา คฤศตงทกรุงศรีอยุธยา  
อาจจะสอนพวกชาวอินเดย พวกชวา มลายู และไทยมอญ เขมร  
ตลอดจนพวกจีนทมาตงภุมตาเนาและค้าขายอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ให้  
พวกชาตินน ๆ พาศาสนา คฤศตงไปปลุกเพาะในประเทศของตน แล้ว



พวกบาดหลวงจะได้ตามไปตงตั้งสอน พระเจ้าหลุยส์ ๑๔ และ  
 ไปพบเห็นชอบด้วยตามความคิดนั้น จึงให้เอากรุงศรีอยุธยาเป็น  
 ที่ตั้งฆราวาส ตั้งสอน ตำลัษณา คฤหัสถ์ทาง ประเทศ ตวนออกใน ครอง นน  
 พวกบาดหลวง ฝรั่งเศสที่เป็นมิชชันนารีมาใน ครองนั้นเป็น คนฉลาด  
 เริ่มตนตั้งทำการด้วยทำความคิด (charity) ให้แก่คนทงหลายเป็นต้น  
 ว่ารักษาพยาบาลไข้เจ็บให้คนจนตลอดจนคนโทษ แล้วรับสอน  
 วิชาความรู้ให้แก่เด็ก คนทงหลายก็พากันนิยม ในครองนั้นประจวบ  
 เวลาสมเด็จพระนารายณ์เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยาม พระอัครยาจารย์  
 กว้างขวาง (liberal) มีพระราชประสงค์จะท่านบำรุงบ้านเมืองและ  
 ประชาชนให้เจริญรุ่งเรือง เมื่อเห็นพวกบาดหลวงฝรั่งเศสมาทำคุณ  
 ความดีเช่นนั้น ก็ทรงพระกรุณาอดหนุน เช่นพระราชทานให้  
 บาดหลวงสร้างวัด (คือวัดสันโยเดฟ ซึ่งยังปรากฏอยู่ทพระนคร  
 ศรีอยุธยาจนบัดนี้) และให้ตั้งโรงเรียน ทงโปรดให้ส่งเด็กไป  
 เตาเรียนภาษาต่างประเทศที่บาดหลวง ก็ในสมัยนั้นเป็นเวลาไทยกับ  
 ฮ่องตั้นดาเกิดหมองหมางกัน (strain relations) ด้วยเรื่องการค้า  
 ขาย ส้มเด็จพระนารายณ์ไม่ไว้พระทัยฮ่องตั้นดา พวกบาดหลวง  
 ทราบความทงนั้นจึงแนะนำพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ ซึ่งเป็นซาคักกับพวก  
 ฮ่องตั้นดาอยู่ทางยุโรป มาเจริญทางพระราชไมตรี และรับอดหนุน



ไทยให้นายช่างและนายทหารเข้ามาช่วย ได้ทำการก่อสร้างที่ใน  
 กรุงศรีอยุธยา และที่เมืองลพบุรีสำหรับเป็นราชธานี ในเวลาเกิด  
 สงครามกับชาวต่างประเทศ และฝึกหัดทหารอย่างวิธียุโรปขึ้น  
 ในครั้งนั้น พวกช่างฝรั่งก็ได้สร้างบ่อน้ำต่างกอกัน ทรงท  
 โรงเรียนราชชนนีซึ่งรอดเสียแล้วบ่อน้ำ ๑ อยุ่ที่โรงเรียนนายเรือ ยัง  
 ปรางค์อยู่จนเดี๋ยวนี้บ่อน้ำ ๑ นับว่าฝรั่งก็ได้นำวิชาก่อสร้าง  
 (Architecture) และวิชาทหารอย่างยุโรป (European military  
 discipline) เข้ามาในเมืองไทยครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์  
 นอกจากนั้นหมอชาวอนทฝรั่งก็ได้เข้ามาคราวนั้นอีกหลายอย่าง คือ  
 วิชาดาราศาสตร์อย่างฝรั่ง (Astronomy) และกตองส่องสำหรับดู  
 ดาวเพนตัน อย่าง ๑ โอสถ (Medicine) อย่าง ๑ และจะมวิชาอย่าง  
 อื่นอีกที่ไม่ทราบได้ในบัดนี้ การที่ไทยส่งเด็กไปเรียนวิชาถึงยุโรป  
 กรมส่งครั้งสมเด็จพระนารายณ์เป็นครั้งแรก

๘. แต่วิชาต่าง ๆ ที่ฝรั่งแนะนำให้เข้ามาในครั้งนั้น (Destined)  
 จะสูญไปหมด (to be destroyed) เพราะเกิดเข้าใจผิดข้อเดียว (by a  
 single misunderstanding) คือพวกบาทหลวงเชื่อ (believe) ว่าจะ  
 สามารถให้สมเด็จพระนารายณ์ทรงพระพุทธรูปสำริดไปเข้าวัดถอย  
 สำริดทุกองค์ได้ หวังว่าถ้าได้เช่นนั้น ประชาชนชาวสยามก็จะ



ตามเสด็จเขารัตตวงย ก็จะสามารถทำประเทศสยามให้เป็นประเทศ  
 ถอดล้างคฤหัสถ์ตงเกิดชนทางควนออก พวกบาดหลวงจึงขอความ  
 ขอดหนุนของพระเจ้าหลุยส์ ๑๔ และพยายามว่ากล่าวเอาวิชเยนทร์  
 ซึ่งบาดหลวงสามารถให้เขารัตตวงย ให้เป็นผู้ช่วยคิดอ่านในเหล่า  
 ข้าราชการไทย ตามที่บาดหลวงเขาใจผิดชอบเป็นเหตุให้เกิดศัตรู  
 ชนในข้าราชการไทยโดยมาก เพราะเห็นว่าพวกฝรั่งเคียดจะทำลาย  
 พระพุทธศาสนา และเอาบ้านเมืองเป็นของฝรั่ง ครั้นพระ  
 นารายณ์สวรรคตเมื่อ ค.ศ. ๑๖๘๘ จึงเกิดจลาจลชนในบ้านเมือง  
 พระเพทราชาผู้หัวหน้าของข้าราชการพวกนั้น ได้เป็นพระเจ้า  
 แผ่นดินกเด็ก (undo) การอย่างฝรั่งเลยโดยมาก แต่นั้นมาจน  
 ฝรั่งกรงศ์ร้อยรยาแกพม่าซำคัก เมื่อคฤหัสถ์ ๑๗๖๗ ก็ยังมีฝรั่ง  
 บาดหลวงและพวก พอคายยท กรงศ์ร้อยรยา หลายชาติ แต่ไม่  
 ปรากฏว่าชาวควนตงได้นำวิชาความรู้มาอย่างไรเข้ามายังประเทศนี้  
 ๘. เมื่อไทยเสียกรงศ์ร้อยรยาแกพม่าซำคัก ถูกซำคักทำตาย  
 บ้านเมือง แดวกวาดเก็บเอาทรัพย์สมบัติจับผู้คนไปเป็นเชลยเป็น  
 อดมาก คตซึ่งชาวควนตงได้พามาฝากสอน หรือก่อร่างไว้ใน  
 ประเทศสยามก็สูญไปเสียเกือบหมด วิชาความรู้ซึ่งชาวยุโรปนำ  
 เข้ามายังประเทศนี้ เมื่อสมัยกรงศ์ร้อยรยาเป็นราชธานี และยัง







แตกบเมืองจีน เป็นเหตุให้ไทยสันทัดนมกับจีน คตต่างประเทศที่  
มาแต่ต่างประเทศจึงเป็นคตจีนเป็นพน ตลอดจนมยพ

๑๑. ชาวยุโรปเริ่มกลับมามีการเกยของ (Relations) กับ  
ประเทศสยาม เมื่อในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ซึ่งเสวย  
ราชย์เมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๘ ในสมัยนั้นไทยกำลังเตรียมการต่อสู้ข้าศึก  
ทั้งพม่าและญวน ต้องการเครื่องศัสตราวุธ (Arms and Ammu-  
nitions) สำหรับป้องกันบ้านเมือง จึงแต่ง (commissioned) เรือ  
กำปั่นหลวง ๒ ลำให้บรรทุกสินค้าไปขายที่เมืองสิงคโปร์บ้าง เมือง  
มาเก๊าบ้าง แลขอหาเครื่องศัสตราวุธมาใช้

๑๒. การที่ไทยใช้ธงช้างเป็นธงชาติกเกิดขึ้นในสมัยนั้น เดิม  
ธงสำหรับชักในเรือกำปั่นไทย ใช้ธงสีแดงมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา  
เป็นราชธานี มาถึงสมัยเรือกำปั่นหลวงออกไปถึงเมืองมาเก๊าและ  
สิงคโปร์ พวกฝรั่งว่าธงแดงพวกมลายูมักใช้กันมาก (commonly  
used) ไม่สังเกตว่าเป็นเรือหลวงของประเทศสยาม ก็ครั้งนั้นสมเด็จพระ  
รามาธิบดีที่ ๒ ทรงได้ช้างเผือกถึง ๓ ช้างตามประเพณีในประเทศไทย  
พม่า ไทย และเขมร อันมีมาแต่โบราณ ถอนามพระเกียรติยศ  
เป็น "พระเจ้าช้างเผือก" (Lord of the white Elephants) จึงโปรด  
ให้ทำรูปช้างเผือกอยู่ในวงจักรติดบนธงแดง ชักเรือกำปั่นหลวง



หมายความว่า เป็นเรือของพระเจ้าข้างนอก ต่อมาเมื่อไซเป็นธง  
 ชาติสำหรับเรือผอน ต้องเอาจักรเป็นเครื่องหมายแห่งพระราช  
 (Kingship) ออกเสีย จึงเกิดธงข้างเป็นธงชาติตงแต่นั้นมา เมื่อ ค.ศ. ๑๘๑๘

๓๓. เมื่อ ค.ศ. ๑๘๑๘ โปรตุเกศเจ้าเมืองมาเก๊าแต่งตั้ง (Envoy)  
 ให้คุมเครื่องราชบรรณาการมาถวายสมเด็จพระรามาธิบดี ๒ ขอ  
 ประทานอนุญาตให้โปรตุเกศเข้ามาค้าขาย และมาต่อเรือกำปั่น  
 ได้ในกรุงสยาม ก็ได้ประทานอนุญาตตามประสงค์ เป็นการตอบ  
 แทนที่โปรตุเกศช่วยหาเครื่องศัสตราวุธให้แก่ไทย เจ้าเมืองมาเก๊า  
 จึงให้ คาสต์ เดอ ซิด ไวโร เข้ามาเป็นผู้จัดการของโปรตุเกศอยู่ใน  
 บางกอก สมเด็จพระรามาธิบดี ๒ พระราชทานที่ (สถานทูต  
 โปรตุเกศบัดนี้) ซึ่งเจ้าญวนยาดองเคยได้อยู่แต่ก่อน ให้คาสต์ เดอ  
 ซิด ไวโรอยู่ แล้วทรงตั้งคาสต์ เดอ ซิด ไวโร เป็นขุนนางไทยที่  
 หาดวงอภัยวานิช แต่ฝรั่งว่าเป็นกงสุลโปรตุเกศ ในสมัยนั้นฝรั่งทอย  
 ในบางกอกมีแต่บาดหลวงฝรั่งเค็ด ซึ่งกตบเข้ามาอยู่กับพวกคฤหัสถ์  
 เชื้อสายโปรตุเกศทุกภูจน แต่ครั้งแผ่นดินขุนหลวงพระยาตาก กับ  
 พวกคาสต์ เดอ ซิด ไวโรโปรตุเกศ กับนาน ๆ มีเรือกำปั่นอังกฤษ  
 มาค้าขายบ้าง การที่ไทยพุดจากกับชาวตะวันตก ถ้าเป็นอังกฤษใช้



ภาษามลายู โปรตุเกศันหมพวกเซอถ่ายโปรตุเกศบางคนยังรู้  
 ภาษาพอเป็นตามโปรตุเกศได้ ส่วนพวกฝรั่งเค้ด้นนบาดหลวงหัด  
 พุดภาษาไทยได้เอง หาปรากฏว่ามีคนไทยคนใดคนหนึ่งพุดภาษา  
 ฝรั่งได้ไม่

๑๔. การที่ไทยเกี่ยวข้องกับ (Relations) กับอังกฤษในสมัย  
 ริมเกิดชนเมื่อ ค.ศ. ๑๘๒๒ ด้วยบริษัทอินเดียอังกฤษ (British  
 India Company) อยากจะขยายการค้าขาย (trade) มาถึงบางกอก  
 มาควิสเฮสติง (the Marquis of Hasting) ซึ่งเป็นเจ้าเมืองอินเดีย  
 ของอังกฤษอยู่ในสมัยนั้น จึงแต่งให้หมอยอนครอเปิดเป็นทศนำ  
 เกรองราชบรรณาการเข้ามาถวายสมเด็จพระรามาธิบดี ๒ เพื่อจะ  
 ขอทำหนังสือสัญญาทางไมตรี ความปรากฏในหนังสือระยะทาง  
 (journal) ของครอเปิด ว่าการที่พุดจากนั้นกับไทยลำบากมาก ด้วย  
 ไม่มีใครรู้ภาษาอังกฤษในบางกอกนั้น ครอเปิดต้องเอาตามภาษา  
 มลายูมาด้วย เมื่อสนทนากับเสนาบดี ครอเปิดพุดภาษาอังกฤษ  
 กับตามของตน ตามนั้นแปลเป็นภาษามลายูแก่ตามของไทย ตาม  
 ของไทยแปลเป็นภาษาไทยเรียนเสนาบดี ๆ ตอบครอเปิดว่าอะไรก็  
 ต้องแปลกลับไปอย่างเดียวกัน การปรึกษาสัญญา (Negotiations)  
 ครองนไม่สำเร็จโดยเหตุ ๒ อย่าง อย่างที่ ๑ เมื่อก่อนครอเปิด





จะเข้ามา เจ้าเมืองไตรแฉกออกหากจาก ไทยไปเข้ากับพม่า  
ไทยให้กองทัพลงไปตีได้เมืองไตร อังกฤษไม่อยากจะให้ไทยม  
อำนาจลงไปใกล้เกาะหมาก ให้ครอบครัวเข้ามาขอเมืองไตรคืนให้  
เจ้าพระยาไตร ไทยไม่ยอม อีกอย่าง ๓ นั้นไทยจะให้อังกฤษที่  
เมืองเกาะหมาก ตั้งคโปรช่วย (facilitate) หาเครื่องศัสตราวุธมา  
ขายแก่ไทย ฝ่ายอังกฤษอยากจะไปค้าขายที่เมืองพม่าด้วยเหมือนกัน  
เกรงพม่าจะเข้ามาเข้ากับไทย ครอบครัวจึงรับเป็นอบายว่า ถ้าไทย  
สัญญาว่าจะไม่เอาเครื่องศัสตราวุธมาใช้ร่วมกับเมืองที่เป็นมิตร  
กับอังกฤษ ๆ จึงจะรับเป็นพระช่วยหาให้ ไทยไม่พอใจในข้อนี้ด้วย  
อีกอย่าง ๓ จึงไม่ยอมทำหนังสือสัญญากับอังกฤษในครั้งนั้น เป็น  
แต่อนุญาตให้เรือกำปั่นอังกฤษไปมาค้าขายได้เหมือนชาติอื่น แม  
การทำสัญญาไม่ตกลงกันเมื่อคราวครอบครัวเข้ามา ไทยกับอังกฤษก็  
เริ่มมีทางไมตรีกันแต่นั้นมา

๑๕. ถึง ค.ศ. ๑๘๒๔ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ สวรรคต  
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๓ ได้เสวยราชย์ ใน ค.ศ. ๑๘๒๔ นั้นเอง  
อังกฤษเกิดสงครามกับพม่าครั้งแรก (the first Burmese War)  
อังกฤษกับไทยได้เข้ากันในการรบพม่าในครั้งนั้น จึงเป็นเหตุให้  
ได้ทำหนังสือสัญญาทางไมตรีกับบรรษัทอินเดียอังกฤษ เมื่อ ค.ศ.



๑๘๒๕ ในคราวนายร้อยเอก เฮนรีเบอร์นเปนนทศเข้ามา ในเวลานั้น  
 เพราะยังไม่มีไทยใครรู้ภาษาอังกฤษ หนังสือสัญญาต้องทำถึง ๔  
 ภาษา คือภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู และภาษา  
 โปรตุเกศ เมื่อทำสัญญากันแล้ว มพอกาอังกฤษเข้ามาตั้งคาชายคน  
 แรกชื่อรอเบตสันเตอร์มาตั้งทางอยทกฏจน ส้มเด็จพระรามาชบด  
 ที่ ๓ ก็ทรงตั้งเป็นขุนนางไทยที่หลวงวิเศษพานิช เหมือนอย่าง  
 พระองค์ก่อนได้ตั้ง คาสส์ เดอ ซิด ไวโรโปรตุเกศมาแต่ก่อน ได้  
 เรมมีการค้าขายกับอังกฤษมาแต่ในตอนที่ ทางฝ่ายพวกโปรตุเกศก็  
 เรมมีพวกพ่อค้าโปรตุเกศเข้ามาตั้งในบางกอกในตอนนั้น.

๑๖. ถึง ค.ศ. ๑๘๒๘ พวกมิชชันนารีอเมริกันเริ่มเข้ามาตั้งที่  
 ในบางกอกนี้ เดิมพวกอเมริกันมิชชันนารีมาสอนศาสนาอยู่ใน  
 เมืองจน มาด้วยความงามพวกจนเข้ามาอยู่ในเมืองไทยมาก จึงให้  
 มิชชันนารี ๒ คนซึ่งร่าษาจนเอาหนังสือสอนศาสนา (Religious  
 tracts) ซึ่งแต่งแต่พิมพ์เป็นภาษาจนเข้ามาตั้งบางกอก พวกมิชชัน  
 นารีมาขออนุญาต รัฐบาลไทยก็อนุญาตให้สอนตามประสงค์ จึง  
 เข้าตั้งสถานสอนศาสนาแก่พวกจนอยทรมวัดเกาะในลำเพ็ง แต่  
 ส่วนไทยนั้น เพราะพวกมิชชันนารียังไม่รู้ภาษาไทย และไม่ได้  
 เตรียมหนังสือเข้ามาสอนศาสนา จึงเป็นแต่ช่วยรักษาไซ้เจ็บให้แก่



ไทย ไทยสำคัญว่าพวกมิชชันนารีเป็นหมอ (Physician) จึงเรียก  
 พวกมิชชันนารีอเมริกันว่าหมอ (Doctor) แล้วเลยเรียกกันสืบมาว่า  
 หมอนั่น หมอนั้น จนทุกวันนี้ เพราะพวกมิชชันนารีอเมริกันเห็น  
 ว่าไทยไม่รังเกียจ จึงได้คิดขยายการต่อมา ถึงส่งสอนไทยใน  
 ประเทศสยามนี้ มีพวกมิชชันนารีอเมริกันติดตามกันออกมามาก  
 ขึ้นโดยลำดับ แต่ในชั้นแรกเมื่อยังไม่รู้ภาษาไทย ได้แต่รักษา  
 ไข้เจ็บให้แก่ไทยอยู่หลายปี จนรู้ภาษาไทยจึงได้ตั้งต่นสอนสำส่นา

๓๗. พวกมิชชันนารีอเมริกันได้นำวิชาความรู้ของชาวตวัน  
 ตกเข้ามาให้ เป็นประโยชน์แก่ ประเทศสยามนี้ หลายอย่างเป็นต่นว่า  
 วิชาพิมพ์ภาษาไทย แต่พิมพ์หนังสือไทยนั้นอเมริกันหาได้คิดไม่  
 เป็นความคิดของคนอังกฤษ มีเรื่องปรากฏว่าเมื่อคราวเปิดเป็นต่น  
 มาเมืองไทยกลับไปแล้ว รัฐบาลอังกฤษในอินเดียคตเห็นว่อังกฤษ  
 คงจะต้องเกี่ยวข้องกับไทยต่อไป ต่อมาจึงแต่งให้นายร้อยเอก โด้ว  
 คนหนึ่ง (ซึ่งภายหลังได้เป็นนายพันเอก) มาเรียนภาษาไทยที่บ่นง  
 นายร้อยเอกโด้วพยายามเรียนจนรู้ภาษาไทย พดได้อ่านหนังสือ  
 ออกแล้วจึง แต่งหนังสือไวยากรณ์ สำหรับให้ ชาวต่างประเทศ เรียน  
 ภาษาไทยขึ้นเรื่อง ๑ เมื่อจะพิมพ์หนังสืออื่นไปคตทำตวพิมพ์อักษร  
 ไทยที่เมืองกาตกตตา แล้วพิมพ์หนังสือไวยากรณ์นั้นขึ้น เมื่อ ค. ศ.



๑๘๒๘ (หอพระสมุดสำหรับพระนครมีหนังสือไวยากรณ์น้อย)  
 แดงเอาตัวพิมพ์พจนมาไว้ที่เมืองสิงคโปร์ ฝ่ายมิชชันนารีอเมริกัน  
 เมื่อเรียนภาษาไทยแล้ว แต่งหนังสือจะสอนคำสนทนาแก่คนไทย วิชา  
 ตัวอักษรไทยมอญที่สิงคโปร์ จึงลงไปขอพิมพ์หนังสือไทยที่เมือง  
 สิงคโปร์ แดงเลยขอซื้อตัวพิมพ์พจนมาตั้งโรงพิมพ์หนังสือไทย  
 ในบางกอก เมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๖ พวกมิชชันนารีอเมริกันได้นำวิชา  
 ปดุกผีเข้ามาในเมืองไทยอีกอย่าง ๑ ได้เริ่มปดุกเมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๗  
 หนังสือพิมพ์ชาวพวกมิชชันนารีแรกพิมพ์ขึ้น เมื่อ ค.ศ. ๑๘๔๔

๑๘. ในสมัยนั้นเรือที่ไปค้าขายในระหว่างเมืองไทยกับเมือง  
 จีนยังใช้เรือสำเภากันเป็นพัน เรือกำปั่นหลอดลมกุดเหมือนจะเป่น  
 เรือซอมาแต่ต่างประเทศ ครนมีเรือกำปั่นฝรั่งเข้ามาค้าขายเอง ๓  
 สมเด็จพระรามาธิบดี ๓ ทรงพระราชดำริเห็นว่าเรือกำปั่นฝรั่ง  
 ดีกว่าสำเภากัน จึงโปรดให้สมเด็จพระเจ้ายา (the Regent)  
 เสด็จไปเป็นขุนนางหนุ่ม แต่เป็นคนฉลาด คิดต่อเรือกำปั่นอย่าง  
 ฝรั่ง สมเด็จพระเจ้ายาเห็นจะได้ช่าง (shipwright) อังกฤษและ  
 โปรดเกล้าเป็นช่วย ไปตั้งต่อเรือกำปั่นที่เมืองจันทบุรี ต่อจนสำเร็จ  
 ได้นำตาแรกเข้ามาถวายเมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๕ สมเด็จพระรามาธิบดี ๓  
 โปรดมาก แต่นั้นไทยก็เริ่มใช้เรือกำปั่นอย่างฝรั่งต่อมา เรืองนม







ปราชญ์ชำนาญภาษาบาลีได้ทรงเรียนภาษาละตินจากตั้งพระราชประสงค์  
 ค่อยแต่ก่อนแล้ว จึงเริ่มทรงเรียนภาษาอังกฤษกับมิชชันนารี  
 อเมริกคนหนึ่ง ชื่อ แคสเวด พระบรมเถาพจนกทรงเรียนภาษา  
 อังกฤษจากพวกมิชชันนารีอเมริกัน แต่พระองค์เองเป็นตำแหน่ง  
 นายทหารอยู่ในสยามนั้น พอพระหฤทัยศึกษาตำราทหาร (มีตำรา  
 ฝรั่งใหญ่ พระบรมเถาทรงแปลจากภาษาอังกฤษแต่สยามนั้นยัง  
 ปรากฏอยู่) ทางภาษาจึงทรงทราบดีพระจอมเกล้าไม่ได้ ส่วน  
 สัมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอเพราะชอบวิชาต่อเรือ จึงเอาเป็นพระต่อเรือ  
 กำกับรบ เรียนวิชาภาษาอังกฤษพอพูดได้บ้างเล็กน้อย นอกจากทรง  
 ๓ ทักษะมาอย่างมอก ๒ คน คือกรมหลวงวงศาธิราชสนิท (ปู่ของ  
 เจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์ เสนาบดีกระทรวงคมนาคมและหม่อม  
 ราชวงศ์ดวงพรรณ สนิทวงศ์ อนุชยา) ทรงศึกษาวิชาแพทยอยู่  
 แต่ก่อน จึงเริ่มศึกษาวิชาหมอฝรั่งจากมิชชันนารีอเมริกัน กับ  
 นายโหมต อมาตย์กุด เรียนวิชาแยกธาตุ (Chemistry) และวิชา  
 เครื่องจักร (Machinery) แต่เรียนในภาษาไทยพูดภาษาฝรั่งไม่ได้  
 ทรง ๕ นเป็นผลดีมากคณและนิยมความรชของฝรั่งมาแต่แผ่นดินสมเด็จพระ  
 พระรามาชบดท ๓ การที่ตั้งไทยไปเรียนวิชาในยุโรปก็ปรากฏว่า  
 สัมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอได้ตั้งไปครั้งแรกเมื่อในแผ่นดินนั้นคน ๓ ให้ไปเรียน



วิชาเดิรเร็ว ไปเรียนจนได้ประกาศนียบัตรเดิรเร็วทได้ กัดับมา  
ได้รับราชการในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕

๒๐. ถึง ค.ศ. ๑๘๕๐ รัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งให้เซอร์เชมส์บรูก  
เปนนทมาขอทำหนังสือสัญญาใหม่ ครงนนเป็นครั้งแรกที่พุดจากัน  
ในภาษาอังกฤษ เพราะเซอร์เชมส์บรูก มาจากเมืองอังกฤษไม่ได้  
มาจากอินเดียเหมือนนทตอังกฤษก่อน ๆ ปรากฎในจดหมายเหตุว่า  
มีไทยคนเดียวแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทภาษา  
อังกฤษได้ทนช่วยราชการทำหนังสือโต้ตอบเซอร์เชมส์บรูกในคราว  
นี้ แต่ในเวदानนพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประชวร  
อยู่แล้ว ไม่โปรดฯให้รับแก้หนังสือสัญญากับอังกฤษเซอร์เชม  
ส์บรูกกตองกดับไป

๒๑. ถึง ค.ศ. ๑๘๕๑ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๓ สวรรคต  
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสวยราชสมบัติ พระ  
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงรับประโยชน์ (Bene-  
fits) จากาททรงผนวชอยู่ ๒๖ บนนหลายอย่าง ซึ่งมีได้แก่  
เจ้านายและมุต (the noblemen) ในสมัยนั้น นอกจากได้ทรงเล่า  
เรียนภาษาต่างประเทศ ยังได้เสด็จชตงค์ไปตามหัวเมือง (extensive  
pilgrimages) อาศรัยเหตุนนได้ทอดพระเนตรเห็นความเปนอยู่ของ



บ้านเมืองแลราษฎร (the conditions of the country and the people) เพราะฉนั้นพอเสวยราชยกทรงเปิดขนแปดง ขนบธรรมเนียมซึ่งไม่เปนประโยชน์พด้มย เริ่มตนแต่ในงารพระราชพิธีบรมราชาภิเศกโปรดให้พ้อคาสาวต่างประเทศเข้ามาเฝ้าใโตใหม่หาคัดมาคม และเด็กธรรมเนียมบังคับให้บ้านเรือนชางทางเสด็จบิตประตหน้าตาต่างอย่างทเมืองจีน โปรดฯ ให้ราษฎรมาเฝ้าใโตทวหน้า ใครจะถวายฎการ้องทุกชตอพระหัตถกใโต กเกิดคความนิยมแก่ราษฎรโดยพลัน

๒๒. ครึงนนประจวบเวดารัฐบาลอังกฤษตั้งให้ เซอรยอน เบาริง เปนเจาเมือง ฮองกงและให้ เปนผู้มาขอทำสัญญากับไทย อีกเซอรยอนเบาริงใโตทราบว่ในประเทศสยามเปิดขนรัชกาลใหม่ และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจาอยหัวใโตทรง คักษาคความรัชของชาวตวันตก มพระอชยาศัยกวางขวางผดกับพระเจ้าแผ่นดินแต่ก่อน จึงคคอานทาความคนเคย (friendly communication) กับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจาอยหัวดวยมหนังสือไปมา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจาอยหัวกทรงรับ (respond) ทางไมตรีมตอเซอรยอนเบาริง แดวเซอรยอนเบาริงจึงใโตเข้ามาขงกรุงสยามเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๔ การปรึกษาทำสัญญาในระหว่างไทยกับอังกฤษกเปนการสดวก ตอหนออเมริกันและฝรั่งเศ็ด และรัฐบาลยุโรปชาคอน ๆ เข้ามาทา



สัญญาทางพระราชไมตรี กรุงสยามก็ได้แต่งตั้งไปถึงเมืองอังกฤษ  
และฝรั่งเศส เป็นอนเบ็ดประเทศสยามแก่ประเทศตวันตกมาแต่

๒๓. เซอรยอน เบาริงได้ แต่ง หนังสือ ว่าด้วย ประเทศสยาม  
เรื่องหนึ่ง ในหนังสือนั้นได้กล่าวชม (praise) พระบาทสมเด็จพระ  
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว "The rare and illustrious example of a

successful devotion of the time and talent of a great Oriental  
sovereign to the cultivation of the literature and the study of  
the philosophy of the Western Nations." ดั่งนี้ แต่ยังไม่ความ

อีกฝ่ายหนึ่ง (there was another fact) คือทพระบาทสมเด็จพระ  
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง พระปรีชา ตวกรู กงาม อื่นในสมัย เดียวกัน

(he was far in advance of his contemporaries) เป็นการลำบาก  
แก่พระองค์มิใช่น้อย (constituted no small handicap) นอกจาก

พระองค์ กับท่านผู้ซึ่งศึกษาคติชาวตวันตกมาด้วยกันกับพระองค์  
ผู้ที่จะเข้าใจหรือเห็นชอบด้วยพระบรมราโชบายยังน้อย เพราะ

ฉนั้นในการททำหนังสือสัญญาเปิดเมืองไทยให้ชาวตวันตกเข้ามาค้า  
ขายครั้งนั้น มีความลำบากแก่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวมิใช่น้อย (there were many difficulties that King  
Mongkut has had to face) ฝ่ายหนึ่ง (on the one hand) มฝรั่งเศส



มาค้าขายในบางกอกเป็นอันมาก      มกงดูลมาตงและมาอ้างเอา  
 สิทธิตามหนังสือ      (claim Extra – Territorial and treaty rights)  
 อีกฝ่ายหนึ่ง      (on the other hand)      ผู้ซึ่งต้องเสียมผลประโยชน์  
 (Privileges)      เพราะชาวต่างประเทศเข้ามาค้าขายแข่งกรองขอให้  
 ช่วย      ที่จะทำให้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายเข้ากัน (adjustment) ไม่ใช่  
 ง่ายและทำไม่ได้โดยเร็ว      แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว  
 ทรงสละความยากนั้นโดยมิได้ท้อถอย.

๒๔. การต่าง ๆ ที่จัดทำตามแบบอย่างชาวตะวันตก      เกิดขึ้น  
 ครองแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายอย่าง      การ  
 ทรมองเขารบตาแห่งหนาทในราชการกกดบมชนในครงนน      เป็น  
 ตามและเป็นผู้แปลตำหรับตำราบ้าง      เป็นครูฝึกหัดทหารบกและ  
 ไปดัด      ซึ่งโปรดให้จัดทำตามแบบยุโรปบ้าง      เป็นนายเรือแต่ช่างกล  
 เรือไฟหลวงบ้าง      ทำการอื่น ๆ บ้าง      ดังซึ่งเราได้เห็นและได้ใช้สอย  
 กนบดิน      เกิดขึ้นในครงนนหลายอย่าง      คือการใช้พิมพ์หนังสือของ  
 รัฐบาล      โรงกระดาษ      การใช้เงินเหรียญแทนเงินพดด้วง      ใช้  
 อัฐทองแดงและดบกแทนเบยหอย      ศักกะสถาน      ถนนใหม่สำหรับ  
 ใช้รถม้า      และตึกซึ่งทำตามแบบอย่างฝรั่ง      และโรงไฟฟ้า      โรงเลื่อย  
 จกรเป็นต้น      ยังมีสิ่งอื่น ๆ อีกมาก      แต่ประหลาดที่การสำคัญยิ่ง



และเป็นการซึ่งพระบาท สัมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวต้องพระราช  
 ประสงค์ค้อย่างยิ่งกตบเป็นการชา คอการทไทยเรียนรภาษาชาว  
 ยุโรป แม่มฝรั่งเข้ามาตงอยในบางกอก และวิธีบาตมกจเกยว  
 ของกบฝรั่งมากจนกค ไทยทเดาเรียนรภาษาฝรั่งยงมนอย เหตุท  
 เปนคงน ดเหมอนจะเปนเพราะผทสอนภาษาตางประเทศในสมยนั้น  
 มแตพวกมชชนนาร ซึ่งสอนสำตนาด้วยกนกับสอนภาษา เจ้านาย  
 และชนนางจิงไม่อยากส่งลูกหลานไปเดาเรียน ด้วยเกรงมชชนนาร  
 จะสอนให้ทงพระพทชสำตนา ฝ่ายพระบาทสัมเด็จพระจอมเกล้า  
 เจ้าอยู่หัว มพระเจ้าดกเชอเมอคอนทรงผนวชกทรงพระเจริญ  
 เกนเวดาเดาเรียนเดยเดว พระเจ้าดกเชอทประสคเมอเดยวราชย  
 เดวกยงทรงพระเยาว คองรอมัจน ค.ศ. ๑๘๖๒ เมอพระเจ้า  
 ดกเชอ มพระบาท สัมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเปนคณทรวงพระ  
 เจริญชนกเงดาจะเดาเรียน จิงโปรดให้หาครูอังกฤษ ไดนาง  
 ดีโอโนเวนเข้ามาเปนครสอนภาษาอังกฤษ แก่พระเจ้าดกเชอ  
 แต่สอนอยไม่กบ นางดีโอโนเวนกคตบไปเดย พระเจ้าดกเชอ  
 ทเรียนภาษาอังกฤษครงน ได้เรียนคอมาแต่พระบาทสัมเด็จพระ  
 จดจอม เกดตาเจ้า อยหัวพระองค์ เดยวจน ทรงทราบ ภาษาอังกฤษใน  
 รัชกาลท ๕.



๒๕. พระบาท ๓๓๓ เด็จ พระจอม เกตุาเจาอย หวดวรรคตเมอ  
 ค.ศ. ๑๘๖๘ พระบาท๓๓๓เด็จพระจอมเกตุาเจาอยหวนแหงวยราชย  
 เวदानนพระชนษาได ๑๖ ปี ยงตองมผลาเรจราชการแผนดิน แต  
 ทรงพระเจริญเกินกวาทจะเดาเรยนอยางเด็ก จึงจิดการให้เสด็จไป  
 ประพาสทอดพระเนตรเมืองตางประเทศ เมืองดังคโปรแะเกาะ  
 ชะวา เมอ ค.ศ. ๑๘๗๑ ในปลายบั้นนเสด็จไปประพาสอนเคยอก  
 คราว ๑ การทพระบาท๓๓๓เด็จพระจอมเกตุาเจาอยหวดเสด็จ  
 ประพาส ๒ ครั้งนเปนหวตอขอศักคญในพงศาวดารประเทศสยาม  
 ตอมา พอเสด็จกลับจากอนเคย ก็กรมทรงเปดยนแปลงการใน  
 พระราชดำนึกเปนอยางฝรังหลายอยาง ทัดาคญยงนคอ โปรดให้  
 ตั้งโรงเรียนชนในพระบรมมหาราชวัง ๒ โรง หนึ่งเรียกร  
 อังกฤชชอมคเคอรแปลเคอรต้นเขามาสอนภาษาอังกฤช อีกโรง  
 หนึ่งสอนภาษาไทย แลวมรบตั้งให้ตั้งบนดาพระเจาของยาเชอ กับ  
 ทงบตรเจา นาย ขาราชการ ผูใหญ่ ชงมอายุ ควรแกการเดาเรยนเขา  
 เปนนกเรยนในโรงเรียนทงสองน นกเรยนพวกนทโตมาทาราชการ  
 จนถงเปนเส่นาบดในชนหลังกหลายคน จะยกพอเปนตวอยางดังเช่น  
 ๓๓๓เด็จกรมพระยาเทวะวงศวโรปการ นับวาเปนเส่นาบดไทยแรกท  
 ปรากฎในพงศาวดารวารัฐภาษาฝรัง.



๒๖. ถึง ค.ศ. ๑๘๗๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า  
 อยหัวทรงเจริญพระชนษาบรรณ ถึงเวลาที่จะทรงอาราชาการเอง  
 จงทาการพระราชพัชบรมราชาภิเศกอีกครั้ง ๑ ในพชนนได้มีการ  
 แปลกยงอย่าง ๑ ซึ่งใครเห็นแล้วจะดมไม่ได้ ด้วยประเพณีแต่  
 โบราณมาใคร ๆ เขาเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินต้องหมอบกบพน เมืองาร  
 พระราชพัชครงนน ในตอนต้นเจ้านายและข้าราชการกยงหมอบเฝ้า  
 ตามประเพณีเดิม จนถึงเวลาเดัดจประทบบพระราชบดดงก ทรง  
 พระมหามงกฎแล้ว ก็โปรดให้ประกาศเลิกกรยาหมอบเฝ้า ใน  
 ขณะนั้นบนดาฬซึ่งอยู่ในมหาศมากมนบด้วยรอย พรอมกนดกชนยน  
 เฝ้าแควนนนเปนตนมา ภายหลังแตงารพระราชพัชบรมราชาภิเศก  
 แล้ว ก็ทรงประกาศเลิกทาด และจัดการเบ็ดยนเปลดงชนบชรรวม  
 เนยมอยางอน ทำนบารงกรงศยามตามทางซงศมเด็จพระบรม  
 ชนกนาถ ได้ทรงเรมตารห์ใหม่ผลไพบดยล้บมาเพียงใด อาจจะ  
 กถาวให้เห็นได้โดยง่าย เพียงเทียบจนวนเงินแผ่นดิน ซึ่งเก็บได้  
 ราวบ้ดะ ๘ ล้านบาท ใน ค.ศ. ๑๘๖๘ เจริญชนถึง ๑๕ ล้านบาท  
 เมื่อ ค.ศ. ๑๘๘๒ และเจริญถึง ๒๓ ล้านบาท ใน ค.ศ. ๑๘๙๐ อัน  
 เปนบ้ทศัดแห่งรัชกาล อนวเคศษ แดยนยงของ พระบาท สมเด็จพระจุ  
 ลจอมเกล้าเจ้าอยหัว (the great and the record reign of King  
 Chulalongkorn)



ข้าพเจ้าได้ทราบ (inflicted) ท่านทงหลายได้ฟังบรรยายของ  
 ข้าพเจ้านานพออยู่แล้ว เรื่องก่อนไปท่านทงหลายอาจจะรู้ได้ใน  
 หนังสือซึ่งแต่งเรื่องเมืองไทยในชนหลัง และซึ่งหนังสือบางกอกไทม์  
 ได้ลงเรื่องวันหลัง (other days Bangkok) ข้าพเจ้าหยุดเรื่องบรรยาย  
 เพียงนี้ หวังใจว่าท่านทงหลายจะไม่เบื่อหน่าย.



## **"THE INTRODUCTION OF WESTERN CULTURE IN SIAM."**

**A paper read by H. R. H. Prince Damrong Rajanubhab  
at the Rotarian Dinner of the United Club,  
on August 7th, 1925.**

Foreign culture came to Siam from India long before it did from any other country. The Siamese received their religion, art, science and writing originally from India. It would seem that Indian culture alone predominated throughout the Indo-Chinese peninsula for a long time, but became less important from the 13th century as the power of Islam grew in India. It happened that in the same century the Mongols invaded China, and a large number of Chinese emigrated to Cambodia and Siam. Subsequently the Emperor of China—the Yuan Dynasty—sent an Ambassador to establish friendly relations with Siam, in A. D. 1282, when Sukhodaya was the capital of this country, and from that period Chinese culture began to enter Siam.

Of all the European nations, the Portuguese were the first to come to Siam. It was in 1511 that they first came to establish friendly relations and obtained permission to trade. Thereafter a large number of Portuguese followed and settled in Ayudhya. But the Siamese called them "Farang" following the example of the Indians who called all Europeans "Farengi." That is the origin of the name "Farang" they call you to this day. About thirty years later war broke out between Siam and Burma, and about a hundred Portuguese volunteered to serve in the Siamese army. After the war, in which the Siamese army was victorious, the King of Siam rewarded the Portuguese volunteers by giving them land on the west bank of the



river below Ayudhya to make their home and to build their church. Thus the first European community and the Christian Religion came to settle in Siam in the 16th century.

The Portuguese Government at that period wanted to plant Christianity and Portuguese nationality permanently in all the Eastern countries which the Portuguese had conquered or where they had established trading stations. They therefore encouraged the Portuguese to marry the native women and to bring up their descendants as Portuguese and Christians. That is why there are so many people of Portuguese descent still in India, Ceylon, Siam and other countries in the East down to the present time. These descendants of Portuguese continue to follow the Christian religion but otherwise they have become almost assimilated to the people of the countries in which they live.

When the Portuguese were the only Europeans in Siam a great war occurred between Siam and Burma, lasting for over 50 years. During that period the Portuguese appear to have brought to the Siamese three things, namely, the art of making firearms, the way to use firearms in warfare, and the adoption of fortifications against firearms. The Siamese succeeded in making such good firearms that they actually sent them as presents to Japan. There is a record that in 1606 the Shogun of Japan wrote to the King of Siam to thank him for the firearms and to ask for more. Regarding the use of firearms in warfare the Portuguese were not of use solely to Siam; because they taught the enemy too. But the fortifications, the remains of which are still to be seen at Ayudhya, Svargalok and Sukhodaya, were found very useful. Perhaps there were other things that the Portuguese brought to the Siamese and that we do not know to-day; but the Christian religion did not seem to be generally adopted.



Other European nations began to come to Siam in the 17th century. The Dutch came to Siam in 1604, and the English in 1612. The Danes came in 1621, but they only traded at Mergui and did not come up to establish their factory in Ayudhya as did the Dutch and the English. The two latter nations are Protestant, and only came to trade, having nothing to do with religious propaganda. It seems that the Dutch brought the art of shipbuilding, while the English, a good many of whom entered the Siamese service as navigators of the King's ships, probably taught navigation to the Siamese at that period. The Spaniards too came in the 17th century, but as they backed the Cambodians who were sometimes at war with Siam, they were not particularly welcomed and had no permanent establishment here.

During the last part of the 17th century, in 1662, the French first arrived in Siam. The advent of the French in this country was due to the fact that Louis XIV sent a mission of Roman Catholic priests to find out how best to restore the glory of the church in the East to what it had been, when the Portuguese were at the height of their power. That mission travelled by land through Syria, Arabia, Persia and India. They found that the Moslem power was predominant everywhere but that in Siam, a Buddhist country, every religion was tolerated. They found also that the various peoples in Eastern countries came to trade or to reside in Siam. Therefore they concluded that Ayudhya would be a most suitable place for religious propaganda. Their plan was to teach the various Eastern nationalities that they found in Siam, and let these people, after being converted, convey the Christian faith to their respective countries far and near, the missionaries to follow them afterwards. King Louis and the Pope approved of the idea, and Siam was made the seat of the Bishopric of the Far East. The French mission began their work by giving help



to the poor and the sick and even to prisoners. Their charity and kindness began to be known and liked by the people. Siam at that time was ruled by King Phra Narai, who was very liberal and wanted to see his country prosperous and his people happy. Naturally favouring the good work that had been done by the French missionaries, the King got acquainted with them and gave them land to build their church (the Church of St. Joseph which still remains in Ayudhya) and also assisted them in establishing schools. As it happened that Siam was rather in strained relations with the Dutch at the moment, and the King was rather suspicious of the Dutch, the Roman Catholic mission succeeded in establishing friendly relations between King Phra Narai and King Louis who at the same time was at war with the Dutch in Europe, and sent out military officers and engineers to assist King Phra Narai. These French experts helped King Phra Narai to build the palace and fortification of Lobburi as a second Capital to be used in case of war with the maritime powers. The French engineers also built two forts at Bangkok, one of which still remains at the Naval School. The Jesuits came to the Court of Siam at that period, and it was said that they exhibited many European things, including a telescope, to King Phra Narai.

The French must have introduced many things into Siam, but practically all that they did was destined to be destroyed because of a singular misunderstanding. The French mission succeeded in converting Constantine Faulkon, a Greek by birth who had been appointed Principal Minister of Siam. This probably led the French Mission to believe that they would eventually succeed in converting the King and afterwards the whole Siamese nation. King Louis assisted them willingly in the endeavour, but it resulted in the creation of a strong anti-French and anti-Christian sentiment among the Siamese nobles, with Phra Pejraja at their head. When the



King Phra Narai died, in 1688, revolution occurred and the dynasty was swept away together with all the friends of France. Phra Pejraja became King and naturally undid all that had been done by French influence. From that period down to the destruction of Ayudhya by the Burmans in 1767, although the French missionaries and Europeans of other nationalities were allowed to remain in Siam, no culture appears to have been introduced into Siam by them.

With the destruction of Ayudhya most of the European culture was lost. A few things only survive to this day and they are the casting of cannon, the using of firearms in warfare, and the use of fortifications. Of the minor things introduced by the Europeans we still have medical ointment used in lieu of surgery, also some medical prescriptions said to have been prescribed for King Phra Narai by European doctors. Curiously enough there still remains the confectionery that the Europeans introduced into Ayudhya, namely spongecake, which we call "kanom farang," and also oeu-fillet which we call "foi thong."

After the destruction of Ayudhya the Siamese were engaged in the war to regain their independence during the reign of King Phya Tak (15 years), and the wars to preserve that independence in the reign of King Rama I (another 28 years). This period coincided with that of the great French Revolution and the subsequent Napoleonic war; and thus Siamese relations with the Western nations came to be suspended for 40 years. During this period Siam was trading principally with China, and China was the only country that had political relations with Siam. Chinese influence therefore was the influence predominant in Siam. Next to the Chinese came the Indians, whose merchants still continued trading with this country.



Relations between Siam and the Western nations began to revive during the reign of King Rama II, who ascended the throne in 1809. At that time Siam was threatened with wars by both the Burmese and the Annamites. The Siamese Government was preoccupied in the acquisition of arms and ammunition for the defence of the country. Two ships were bought and commissioned by the Government to carry Siamese merchandise to Macao and Singapore and to bring back arms and ammunition from those ports.

In this connection the Siamese came to adopt the White Elephant as the distinctive emblem of their national flag. The Siamese ships used to fly a red flag, similar to the flag of the ships belonging to Malay and other Eastern countries. It happened that King Rama II possessed three white elephants and acquired the Eastern honour of being "Lord of White Elephants." He ordered the figure of the white elephant within the wheel, which means the Royal Emblem, to be added to the red flag. Subsequently, when the Elephant Flag was adopted for merchant ships, the Royal Emblem (that is the Wheel) was omitted and only the figure of the White Elephant remained.

In 1818 a Portuguese governor of Macao sent an envoy to Siam asking permission for the Portuguese to trade and to construct ships in Bangkok. As the Portuguese assisted Siam to obtain arms and ammunitions the request was readily granted by King Rama II, who appointed a Portuguese agent, Carlos de Silvero, to the rank of Luang Abhaya Vanij and gave the Portuguese the present site of the Portuguese Legation, which was formerly occupied by an Annamite prince, as the Portuguese factory. At this period the French missionaries, who came back to stay with the Portuguese descendants during the reign of King Phya Tak, and the Portuguese, were the only Western people settled in Siam. At that time there



was not a single Siamese who could speak any European language, except some of Portuguese descent who still possessed a knowledge of Portuguese. The French missionaries were obliged to make themselves understood in Siamese.

Relations with the British were resumed in the year 1822. The British East India Co. wished to extend their trade to Siam, so the Marquis of Hastings, who was then Governor-General, sent Dr. Crawford as envoy to the Court of King Rama II to propose a treaty of friendship and commerce. It appeared from Crawford's journal that he negotiated the treaty with great difficulty, because nobody here possessed a knowledge of English. Whatever he wanted to say he had to tell his interpreter who translated it into Malay to the Siamese interpreter who again translated it into Siamese to the minister. The answer was received in the same manner. Crawford unfortunately came at a rather bad time, because in the preceding year the Sultan of Kedah, who was then a vassal of Siam, conspired with the Burmese. The Siamese army had consequently been sent to invade and to occupy Kedah. The English who occupied Penang did not like this development. Crawford was sent to negotiate the restoration of Kedah to the Sultan as well as to propose the treaty just mentioned, which the Siamese did not like. But the real hitch was this, that, while the Siamese were willing to give every facility to British trade, they wanted the British to supply them with arms and ammunition in return. At the same time the British wanted to enter into friendly relations with the Burmese as well as the Siamese. Crawford knowing that the Siamese wanted to possess arms and ammunition to fight the Burmese, asked the Siamese not to use such arms and ammunition supplied by the British against the nations that were in friendly relations with the British, and so the negotiations broke down. But general friendship was established and from that day commu-



nications of a friendly nature began between the Governments of Bangkok, Penang and Singapore.

King Rama II died and King Rama III ascended the throne in 1824. In that year there was the first war between the British and the Burmese, in which the Siamese was at once invited to enter the alliance. The British then sent Capt. Henry Burney as an envoy to Bangkok with the result that the first treaty between Siam and the British East India Company was made in 1825, and all the difficulties between the two Governments adjusted. It is interesting to note that that treaty was made in four languages, namely Siamese, English, Malay and Portuguese, because neither the English nor the Siamese knew the language of the other. The treaty brought British ships and traders to Siam. The first English trader appears to have been Robert Hunter, who established his factory close to the settlement of the Portuguese descendants near the Church of Santa Cruz. King Rama III ennobled him with the rank of Luang Vises Banij.

The American missionaries came to Siam in 1828. They originally established stations in China. Having heard in that country that there were large numbers of Chinese settled in Siam, they sent two missionaries here in order to teach Christianity to the Chinese. They came and asked permission of the Government, which was of course readily granted. They at first confined themselves to teaching the Chinese in Sampeng. But, not wishing to neglect the Siamese, they began by giving medical help and treatment. The Siamese at that period took the American missionary to be a physician and consequently called him "moh". That is why the American missionaries are all called "moh" down to this day. When the American missionaries found that they met a friendly reception everywhere, they naturally considered that Siam was another wide field for their work, and they came to establish their stations in Siam,



The American missionaries have introduced many beneficial things into Siam, including the art of printing Siamese letters. The printing plant was however not invented by the Americans, but by an Englishman called Capt. (afterwards Col.) Low, who was commissioned by the East India Company to learn Siamese, after the Crawford Mission had returned. Low acquired both the speaking and the writing of Siamese. He wrote a book on Siamese grammar for Englishmen to learn Siamese. He had the Siamese characters made into printing type at Calcutta and brought the printing plant to Singapore. When the American missionaries acquired a knowledge of Siamese enough to write a tract, they went down to Singapore to get it printed, and subsequently bought that plant and brought it up to Bangkok in 1836. It was the American missionaries too who introduced vaccination for small-pox into Siam in 1837, and started the first newspaper "The Bangkok Recorder" in 1844.

After Bangkok became the capital, the trade between Siam and China was carried on almost exclusively by Chinese junks, some built and owned in Siam and some in China. When the Europeans returned to trade at Bangkok their ships were so improved and superior to the Chinese junks that the Siamese began to wish to adopt them. At that time a young nobleman called Luang Sidhi, who became Regent at the beginning of the reign of King Chulalongkorn, took a great fancy to shipbuilding. Being a son of the Minister who had authority over the Eastern Provinces, he went down to Chantaboon, where timber was easily procurable, and started a shipyard there, employing foreign shipwrights, I believe both Portuguese and English, to teach shipbuilding. He succeeded and presented the first ship to King Rama III, in 1835. The King was so pleased with the success that he ordered all the Government vessels from that period to be built after the Eu-



opean fashion. At that time the King was restoring a temple, now just north of the Bangkok Dock. He was so convinced that European ships were bound to replace the Chinese junks that he ordered a model of a Chinese junk as a base of a Phra Chedi, saying that posterity who might not know what a Chinese junk looked like would be able to satisfy their curiosity at that temple. The model is still to be seen to this day at Wat Jannawa.

But the most important event that influenced Siamese thought about Western Culture was the first Chinese war with England, which occurred in 1842. Most Siamese at that time believed the Chinese propaganda that the Chinese Government only granted the treaty to England as a compromise in order to avoid annoyance. But there were three men who not only believed that the Chinese had been defeated in the war but were convinced that Western power and influence were to increase in the future in this part of the world. The three men were King Mongkut, who was then a Prince in the priesthood, his young full brother Phra Pin Klao, who became Second King in the reign of King Mongkut, and also the Regent whom I have mentioned. These three men considered that the Siamese should begin to try and acquire knowledge about the Western peoples so as to be prepared for future eventualities. King Mongkut, who was already renowned as a Pali scholar, and had learned Latin from Bishop Pallegoix, began at once to learn the English language from an American missionary named Mr. Caswell. His brother Phra Pin Klao began to learn English too, but being a Commander of the land forces he preferred to study military art (there is a text-book on artillery translated into Siamese by Phra Pin Klao at that period still in existence), while the Regent, already fascinated by the art of shipbuilding, continued to study building ships of war and steamers more than a knowledge of the language.



Besides the three men already mentioned there were other two persons. One was Prince Krom Luang Vongsa, the grandfather of Dr. Yai Snidhavongs, who took up the medical profession, and began to learn European medicine from the American missionaries. The other was Nai Mode Amatyakul, who became director of the Mint in the reign of King Mongkut: he studied chemistry and machinery. But these two did not acquire a use of foreign languages. The five men I have mentioned were the first pro-Europeans of the period. The Regent went so far as to send a student to England in order to learn navigation. This student succeeded in obtaining a master's certificate and served in the reign of King Mongkut.

In 1850 the British Government sent Sir James Brooke as Envoy to Siam to ask for a revision of the Burney treaty. It was the first occasion that communications were carried on in the English language, because Sir James Brooke came direct from England. King Mongkut had then acquired sufficient knowledge of English to be of great use to his brother, but the negotiations broke down, as King Rama III then in very poor health refused any revision. King Mongkut succeeded to the throne in 1851. During his 26 years in the priesthood he not only acquired a knowledge of foreign languages, but through his extensive pilgrimages, he came to possess a first hand knowledge of the condition of the country and of the people. When he came to the throne he at once discarded the obsolete policy of the former reign, and at the ceremony of his coronation he received foreigners in audience and abolished the custom which hitherto had required the people to close their doors and windows whenever the King passed by. This custom had been copied from China, and King Mongkut allowed all people to approach him and even to present to him personally their grievances. By such acts the King became popular with his own people and with the foreigners.



Early in the Reign the British Government appointed Sir John Bowring Governor of Hongkong, and empowered him to make a new treaty with Siam. Sir John Bowring, knowing that a new King who had acquired a knowledge of English and was liberal by nature had ascended the Throne of Siam, entered into friendly communication by corresponding with King Mongkut, who readily responded.

Sir John Bowring then came to Siam in 1854, and the treaty was easily concluded. Then followed the treaties with the American, the French, and the other European Governments. And Siamese ambassadors were again sent to Europe after an interval of nearly 200 years. Sir John Bowring has written a book about Siam in which he referred to King Mongkut as

“the rare and illustrious example of a successful devotion of the time and talent of a great Oriental Sovereign to the cultivation of the literature and the study of the philosophy of Western nations.”

But there is another fact: King Mongkut was far too advanced compared with his contemporaries, which constituted no small handicap. Besides himself and a few others who were pro-European with him, few understood his policy, and, therefore, when the country was newly opened up to foreign trade, he had to face much trouble. On one hand, the Europeans who came to trade and their respective consuls claimed extra-territorial and treaty rights, and on the other, those who had lost or reduced their privileges by opening up the country claimed to be indemnified. It was both difficult and long work for King Mongkut to adjust; but he never turned nor retraced his step.

Many things and many works that had been created by Western influences during King Mongkut's reign still remain to-day. He employed Europeans and Americans, some as



interpreters and translators, and some as instructors of the army and police forces, which the King began to model in the European fashion. Some were employed as navigators and engineers of the men-of-war and other steamers built during his reign. The use of printing presses, the mint, the substitution of the fiat for the old bullet coins, the use of copper and tin cents instead of cowries, the Custom House, New road, and buildings of European architecture, began in his reign; and there were many things more. But it is curious that one important thing, and one near the King's heart, developed but slowly, viz., the progress made by Siamese in learning European languages. There were large numbers of Europeans settled in Bangkok and Government had much to do with the foreigners, yet there were few Siamese who had their children taught foreign languages. I believe this was due to the fact that only the missionaries taught such languages, and the parents were afraid of their children being converted to Christianity. King Mongkut himself had two sons before he entered the priesthood. Both of them were too old to learn, while his children born after he came to the throne were still too young. So the education of the Princes had to wait till 1862, when the elder children of King Mongkut, principally King Chulalongkorn, were of school age. Then he employed an English governess in the person of Mrs. Leonowens to teach them. But she did not remain long, and it was King Chulalongkorn alone who acquired a knowledge of English in his father's time.

King Mongkut died in 1868 and King Chulalongkorn succeeded his father at the age of 16, so it was necessary to have a Regent, of whom I have already spoken. The King was however too old to go to school, so it was arranged that he should take a voyage to see for himself the administration



of foreign countries. In 1871 he made his first journey to Singapore and Java, and by the end of that year he made another and more extensive voyage to India. No king of Siam had ever left his country before. These two journeys of King Chulalongkorn proved to be of the utmost importance to Siam. Among other things he did on his return, two schools were established in the palace: one for teaching English under an Englishman called Patterson, another for teaching Siamese. He ordered all his younger brothers to go to one or other of these schools, whether they liked it or not, and induced the princes and noblemen also to send their sons of school age to these schools. The students of these two schools subsequently served in His Majesty's service and many rose to high and eminent place. I give just one example in the person of the late lamented Prince Devawongse, who had the unique distinction to be the first Siamese Minister of State to know European languages.

In 1873 King Chulalongkorn became of age and before taking up the administration of his Kingdom he caused another coronation ceremony to be performed. In this connection a most impressive thing happened. As you all know, according to old Siamese custom, anyone coming before the King must prostrate himself on the floor. During the beginning of that Coronation ceremony everybody was following that custom in the great Audience Hall. Then the King ascended the throne and put the crown upon his head. At that moment the King proclaimed the abolition of this ancient custom. At that instant all in the great assembly stood up, and I assure you that it was a most impressive and memorable sight. That was the beginning of many reforms, including the abolition of slavery and many others. King Chulalongkorn followed the lead of his father and with his own genius had made Siam progressive and prosperous throughout, as easily



could be seen from the financial reports. The state revenue was from 8 million ticals in 1868 to 15 millions in 1892 and to 63 millions in 1910, which was the end of his great, happy, and long reign.

---

¶ Reprinted from *The Journal of the Siam Society*, Volume XX (Part 2), October 1926, by kind permission of the *Siam Society*.

